

«БЕКТЕМИН»

**Кыргыз-Түрк «Манас»
университетинин проректору
профессор**

А. Мокеев

«13»

май 2017-ж.

Субанов Бекжан Абдыжалиловичтин 13.00.08 — кесиптик билим берүүнүн теориясы жана методикасы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган «Экономика адистиктеринин окуу процессинде маалыматтык жана коммуникативдик технологияларды пайдалануунун дидактикалык шарттары» аттуу диссертациялык ишине жетектөөчү мекеме болгон Кыргыз-Түрк «Манас» университетинин педагогика кафедрасынын

П И К И Р И

1. Диссертациянын темасынын актуалдуулугу. Талкууга алынып жаткан диссертациялык иш жогорку окуу жайларда экономика жана финансы адистерин даярдоо процессин сапаттык жактан өркүндөтүү маселесине арналган. Арийне, мамлекеттик документтерде ошондой эле педагогикалык адабияттарда байма-бай белгиленип келе жаткандай бүгүн билим берүүнүн сапатын, болочок адистердин компетенттүүлүгүн өнүктүрүү маалыматтык-коммуникативдик технологияларды пайдалануусуз мүмкүн эмес. Маалымат кылымы өз талаптарына адекваттуу адистерге муктаж. Анткени, маалыматтык-коммуникативдик технологияларды (МКТ) пайдалануучулардын көпчүлүгү мындан 5-10 жыл мурда өз алдынча эң жакшы аткарып жүргөн жумушун азыр компьютердин жардамысыз кантип аткара тургандыгын элестете алышпайт. Ошону менен бирдикте маалыматтык технологияларды ишке киргизүү жана колдонуу жагынан өндүрүш, айрыкча менчик ишканалар жогорку окуу жайларда адистерди даярдоо практикасынан алда канча алдыга кетип бара жатканын байкабай коюуга болбойт. Мунун өзү, эгер жогорку окуу жайлар өз продукциясын мезгил талабына шайкеш келтирүүгө аракет жасаса, анда өндүрүштүк тажрыйбалардан озуп вазийпасын колго алууга муктаж дегенди билдирет. Кезегинде бул маселе материалдык ресурстук жактан камсыздоо менен бирдикте ал процесстин педагогикалык аспектин колго алуу зарылдыгын жаратат. Каралып жаткан изилдөөнүн актуалдуулугу дал ушундай муктаждыктар менен шартталган.

Ошону менен бирдикте кыргыз педагогика илиминде аталган проблемага байланыштуу изилдөөлөр аз жана реалдуу талаптарды канаатандыра албай келүүдө. Ушундан улам Субанов Бекжандын диссертациялык эмгегин мезгил талабына шайкеш коомдук, илимий

практикалык актуалдуулугу жогору изилдөөлөрдүн катарында кароого болот.

Субанов Бекжандын диссертациялык изилдөөсү предмети, максат, милдеттери, жаңылыгы боюнча өз алдынча изилдөө деп тыянак чыгарууга толук мүмкүнчүлүк берет.

Диссертациянын жана авторефераттын тексти Субанов Бекжандын изилдөөчү катары изилдөөнүн актуалдуулугун, стратегиясын аныктоо, коюлган маселелерди тиешелүү методологиялык принциптерди, методдорду колдонуу аркылуу чечүү боюнча компетенттүүлүгүнөн кабар бере алат.

Диссертацияда берилген илимий жоболордун, жыйынтыктардын жана сунуштардын негизделүү даражасы педагогикалык эксперименттин жыйынтыктарын статистикалык өңүттө талдоо менен камсыз кылынган. Ошону менен бирге педагогиканын, психологиянын жана методиканын теориялык жоболорун изилдөөнүн практикалык аспектилери менен ички өз ара байланыштары ишке ашырылгандыгы диссертацияда баса көрсөтүлгөн.

Диссертациянын түзүлүшү коюлган максатка жана милдеттерге дал келип, алардын ырааттуу удаалаштыкта чечилиши көрсөтүлгөн. Диссертациялык иш киришүүдөн, үч главадан, изилдөөнүн негизги тыянактарынан, корутундудан, изилдөөдө колдонулган адабияттардын тизмесинен жана тиркемелерден турат.

Диссертациялык изилдөөнүн максатын жогорку билим берүү системасында болочок экономисттердин маалыматтык-коммуникативдик компетенттүүлүгүн калыптандыруунун дидактикалык шарттарын аныктоо, аны теориялык жактан негиздөө жана педагогикалык экспериментте текшерүү маселеси түзөт. Коюлган максат жана анын структурасы катары белгиленген милдеттер Кыргызстандын педагогика илиминин контекстиндеги чечилген маселелердин алкагынан алып караганда кыйла жаңы.

2. Изилдөөчү тарабынан төмөнкүдөй илим жана практика үчүн актуалдуу төмөнкүдөй натыйжалар алынган.

1-жыйынтык. Жогорку окуу жайлардын экономикалык адистиктеринде окуган студенттердин маалыматтык жана коммуникативдик технологияларды пайдалануусунун теориялык-методологиялык негиздери аныкталган. Студенттердин кесиптик билимдерди өздөштүрүүсүндөгү колдонмо пакеттик программаларды колдонуунун педагогикалык аспектилери, кесиптик программалык каражаттарды колдонуунун учурдагы абалы изилденген. (1-главанын 1.1., 1.2., 1.3-параграфтарында)

2-жыйынтык. Болочок экономист адистерди кесиптик жактан даярдоодо маалыматтык-коммуникативдик технологияларды колдонуунун азыркы абалына талдоо жүргүзүлгөн. Кесипке багытталган программалык каражаттарды пайдалануу аркылуу болочок экономисттердин таанып-билүү ишмердүүлүгүн калыптандыруунун мазмуну аныкталган (2-главанын 2.1. жана 2.2. параграфтары)

3-жыйынтык. Кесиптик даярдыктын жүрүшүндө болочок экономистердин таанып-билүү ишмердүүлүгүн жана маалыматтык-коммуникативдик технологияларды колдонуунун дидактикалык шарттары иштелип чыккан. Маалыматтык-коммуникативдик технологиялар боюнча билимдерге, ык-машыгууларга, көндүмдөргө жана компетенттүүлүккө ээ болуучу көнүгүүлөрдүн жана машыгуучу тапшырмалардын системасы иштелип чыккан;

4-жыйынтык. Сунушталган моделдин эффективдүүлүгү педагогикалык экспериментте текшерилген жана маалыматтык-коммуникативдик технологияларды колдонуу окуу процессине киргизилген (2-главанын 2.3. параграфы жана 3-главанын 3.1., 3.2. параграфтары).

3. Диссертацияда аныкталган изденүүчүнүн ар бир илимий жыйынтыктын, тыянактардын жана корутундунун негизделгендик жана ишенимдүүлүк даражасы.

1-жыйынтык. Жогорку окуу жайлардагы экономикалык адистиктерде окуган студенттердин кесиптик даярдыгынын учурдагы абалын иликтөөдө, экономистерди кесиптик жактан даярдоодо маалыматтык-коммуникативдик технологияларды (МКТ) колдонуунун мүмкүнчүлүктөрүн жана аларды окуу процессинде пайдалануунун негизги багыттарын аныктоодо, диссертант КМШ мамлекеттеринин, кыргызстандык педагогдордун жана психологдордун эмгектерине таянган. Бул проблема ишенимдүү аныкталган.

2-жыйынтык. Изденүүчү тарабынан маалыматтык-коммуникативдик технологияларды (МКТ) пайдалануунун негизги компоненттери жана аларды калыптандыруунун технологиялары аныкталган. МКТны пайдалануунун негизги компоненттерин жана технологияларын аныктоо процессинде дүйнөлүк илимде жана экономикалык адистиктерди даярдаган ЖОЖдордун тажрыйбаларына таянган.

3-жыйынтык. Экономикалык багыттагы жогорку билимдүү адистерди кесиптик жактан даярдоо процессинде маалыматтык-коммуникативдик технологияларды колдонууда, студенттердин таанып-билүү ишмердүүлүгүн уюштуруунун дидактикалык шарттарын аныктоодо, КМШ мамлекеттериндеги ЖОЖдордун жана экономикалык адистиктерди даярдаган Кыргыз Республикасындагы факультеттердин тажрыйбаларына таянган;

4-жыйынтык. Изденүүчү болочок экономистерди кесиптик жактан даярдоо процессинде МКТ боюнча билимдерге, ык-машыгууларга, көндүмдөргө жана компетенттүүлүккө ээ болуучу көнүгүүлөрдү жана машыгуучу тапшырмалардын системасын иштеп чыгууда экономикалык адистиктерди даярдаган факультеттердин, ЖОЖдордун стандарттарына, предметтик программаларына, окуу-усулдук комплекстерине таянган. Бул теориялык жоболорду педагогикалык экспериментте текшерүүдө изденүүчү тарабынан теориялык жоболордун тастыкталышын негиздейт.

4. Изденүүчүнүн диссертациясында жасалган тыянактардын жана корутундулардын, ар бир жыйынтыктын жаңылык даражасы.

1-жыйынтык. Жаңы. Жогорку окуу жайлардын экономикалык адистиктеринде окуган студенттердин кесиптик даярдыгынын учурдагы абалы иликтөөгө алынган. Болочок экономисттерди кесиптик жактан даярдоодо маалыматтык-коммуникативдик технологияларды (МКТ) колдонуунун мүмкүнчүлүктөрү жана аларды окуу процессинде пайдалануунун негизги багыттары аныкталган;

2-жыйынтык. Жаңы, себеби маалыматтык-коммуникативдик технологияларды пайдалануунун негизги компоненттери аныкталган жана аларды калыптандыруунун технологиясы иштелип чыккан.

3-жыйынтык. Жаңы. Экономикалык багыттагы жогорку билимдүү адистерди кесиптик жактан даярдоо процессинде маалыматтык-коммуникативдик технологияларды колдонуу менен алардын таанып-билүү ишмердүүлүгүн уюштуруунун дидактикалык шарттары аныкталган;

4-жыйынтык. Жаңы. Студенттерди кесиптик жактан даярдоо процессинде МКТ боюнча билимдерге, ык-машыгууларга, көндүмдөргө жана компетенттүүлүккө ээ болуучу көнүгүүлөрдүн жана машыгуучу тапшырмалардын системасы иштелип чыккан. Түзүлгөн моделдин эффективдүүлүгүн педагогикалык экспериментте текшерген жана сунуш кылынган маалыматтык жана коммуникативдик технологиялар окуу процессине киргизилген.

5. Изилдөөнүн натыйжаларынын практикалык баалуулугу төмөндөгүлөр менен аныкталат:

- экономика адистиктериндеги студенттердин маалыматтык-коммуникативдик жөндөмдүүлүктөрүн калыптандыруунун дидактикалык шарттары, модели келечектеги экономика багытындагы адистердин МКТ каражаттарын колдонуу боюнча окуу процессинде эффективдүү уюштурууну камсыз кылат;

- иштелип чыккан окуу-усулдук колдонмолорду, даярдалган колдонмо программаларды, МКТ боюнча билимдерге, билгичтиктерге, көндүмдөргө ээ болуучу көнүгүүлөрдүн жана машыгуучу тапшырмалардын жыйнагын ЖОЖдордун экономика адистиктеринин окуу процессинде пайдаланууга болот.

6. Алынган натыйжалардын ички биримдигин жана тиешелүү актуалдуу проблеманы, теориялык жана прикладдык милдетти чечүүгө багытталгандыгын баалоо.

Изденүүчү Субанов Бекжан Абдыжалиловичтин «Экономика адистиктеринин окуу процессинде маалыматтык жана коммуникативдик технологияларды пайдалануунун дидактикалык шарттары» деген темада жазылган диссертациялык изилдөөсүндө көрсөтүлгөн натыйжалар экономика адистиктеринин окуу процессинин сапатын жогорулатууга салым кошот деп эсептөөгө болот. Алынган натыйжалар ички биримдикке жана логикалык

ырааттуулукка ээ. Практикалык сунуштар текшерилген теориялык жоболорго негизделген. Диссертация Кыргызстанда бул проблемага арналган жаңы изилдөөлөрдүн катарына кирет.

7. Диссертациянын негизги натыйжаларынын, жыйынтыктарынын, корутундуларынын толук жарыяланышы.

Изилдөөнүн багыты боюнча бардыгы 17 макала, 5 усулдук колдонмо жарыяланган. Автордун илимий-методикалык эмгектери изилдөөнүн негизинде формулданган теориялык жоболорду, ошондой эле практикалык рекомендацияларды толугу менен өз ичине камтыйт.

8. Автореферат менен диссертациялык иштин мазмунунун дал келиши.

Авторефераттын мазмуну диссертациянын мазмунуна толугу менен дал келет. Авторефераттын орус жана англис тилдериндеги резюмелери бирдей мааниде жана талапка ылайык жазылган.

9. Изилдөөнүн он натыйжалары менен бирге эле, диссертациялык иште төмөндөгүдөй мүчүлүштүктөр жана кемчиликтер кездешет:

1. Изилдөөнүн методологиялык мүнөздөмөсү айрыкча “илимий жаңылыктар” компоненти айрым бир тактоолорго муктаж. Биздин пикирибизде маалыматтык-коммуникативдик технологиялары боюнча тандоо курстарын түзүүнү илимий жаңылык катары формулдоо орунсуз болуп калгандай таасир калтырат. Бул компонент практикалык натыйжа катары каралышы абзел. Бешинчи пункттагы “көнүгүүлөрдүн жана машыгуучу тапшырмалардын жыйнагын иштеп чыгуу” жөнүндө деле ушундай пикир айтууга болот. Ошону менен бирдикте айтылгандар 3 пункттагы моделге таандык экендигин өзгөчө белгилөөгө болот.

2. Диссертация жана авторефератта айрым терминдик, логикалык чаташуулар учурайт. Алсак, 2 глава *“Болочок экономистердин окуу процессинде маалыматтык жана коммуникативдик технологияларды пайдалануунун дидактикалык шарттары”* деп аталып теманын аталышы, максаты менен коошпой турат. Биринчиден “Болочок экономистерди окутуу процессинде” деп атасак кубулуш тагыраак туюнтулмак. Ал эми 3-главанын атылышы “Келечектеги экономистердин маалыматтык жана коммуникативдик жөндөмдүүлүктөрүн калыптандыруу боюнча педагогикалык эксперименттин натыйжаларына” арналып, логикалык жактан темадан башка проблеманы туюнтуп турат. Методологиялык аспекттен тыкыр талдай келсек “Келечектеги экономистердин маалыматтык жана коммуникативдик жөндөмдүүлүктөрүн калыптандыруу” жана “Экономика адистиктеринин окуу процессинде маалыматтык жана коммуникативдик технологияларды пайдалануу” бири биринен айрымалуу өз алдынча маселелер болуп калат. Ушундай эле терминологиялык дал келбестиктер 2-жана 3-сүрөттүн аталыштарында да кезигет.

3. Корутунду бөлүмүндө жаңы жоболордун өзүн формулдоого караганда аларды айкындоо процессине байланыштуу баяндама текст басымдуулук кылып калган.

Аталган кемчиликтер көбүнесе талкуулоо, сунуш иретинде көрсөтүлгөндүктөн диссертациянын теориялык жана практикалык натыйжаларына олуттуу таасир эте албайт.

Изденүүчү Субанов Бекжан Абдыжалиловичтин «Экономика адистиктеринин окуу процессинде маалыматтык жана коммуникативдик технологияларды пайдалануунун дидактикалык шарттары» деген темада жазылган диссертациялык изилдөөсү КР ЖАКы тарабынан кандидаттык диссертацияларга коюлуучу талаптарга толугу менен жооп берет, ал эми изденүүчүгө 13.00.08 – кесиптик билим берүүнүн теориясы жана методикасы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын ыйгарууга болот деп эсептейбиз.

Расмий пикир Кыргыз–Түрк «Манас» университетинин педагогика кафедрасынын жыйынында (3-май 2017-ж., №7 токтому) талкууланып бекитилген.

Кыргыз – Түрк «Манас» университетинин педагогика кафедрасынын башчысы, п.и.д., профессор **Алимбеков А.**

“Педагогика” кафедрасынын башчысы, п.и.д., профессор А.Алимбековдун колун тастыктайм.

К.Б. Усупов

